

‘Ik wil dat mensen elkaar weer gaan zien en horen’

“Eén op de vijf kinderen in Rotterdam groeit op in armoede.” Met dit zorgwekkende gegeven opent Leonie le Sage, lector Professionele Identiteit en een van de dagvoorzitters, op Wereldarmoededag het symposium Armoede kan iedereen treffen. Een dag waarop de Nationale ombudsman, Reinier van Zutphen, meldt dat Nederland inmiddels ‘door de armoedegrens is gezakt’ en hij aandringt op een actievere en socialere overheid. Vooral in deze periode van meerdere crisissen, torenhoge energierekeningen en een enorme inflatie, komen velen in de problemen. Le Sage: “We worden met z’n allen steeds kwetsbaarder voor armoede. Deze bijeenkomst is bedoeld om de groeiende groep armen in Rotterdam beter in beeld te krijgen en iets aan dit probleem te doen.”

De Werkplaats Sociaal Domein Zuid-Holland Zuid, Hogeschool Rotterdam en Hogeschool Inholland hadden hiervoor een mooi programma georganiseerd met onder andere films, workshops en een reflectie van Mariëtte Lusse, lector Kinderarmoede. Dat het thema leeft, bleek wel uit de opkomst. Wethouder Enes Yiğit (Armoedebestrijding, Schuldhulpverlening en Taal) is gastspreker en spreekt een vol atrium toe. Hij maakt armoede meteen persoonlijk met een verhaal over zijn eigen opa en oma uit Ankara. “Ze waren zó arm dat ze na het overlijden van hun twee dochters geen geld hadden voor een graf of uitvaart. De gemeente heeft ze opgehaald en ergens begraven. Tot op de dag van vandaag weten we niet waar. Dit was voor mijn grootouders hét moment om op zoek te gaan naar een beter leven in Nederland. Het is ook een beetje mijn verhaal. Die armoede van toen zie ik nu terug in het huidige Rotterdam. Een kind dat letterlijk van de honger omvalt in de klas of een jongetje dat op slippers naar school gaat, omdat er geen geld is voor schoenen. Hier moeten we echt oog voor hebben.”

Actieplan

Yiğit vertelt dat ook de groep werkende armen steeds groter wordt. “Mensen houden steeds minder over. Als gemeente hebben we hiervoor een verantwoordelijkheid. We moeten nú actie ondernemen, daarom heeft de gemeente een actieplan gemaakt. Zo hebben we op 85 scholen een aanbod gedaan om het ontbijt te verzorgen. Rotterdammers met een zeer kleine portemonnee bijvoorbeeld, kunnen in aanmerking komen voor een nieuwe koelkast of wasmachine. Ik ben nu iets meer dan honderd dagen wethouder en hoop echt iets te kunnen betekenen voor de stad.” Zijn betoog roept kritische vragen op vanuit het publiek: “Dit zijn toch doekjes voor het bloeden? Waarom is er geen structurele oplossing?” Yiğit geeft toe dat de genoemde actiepunten vooral voor de urgente gevallen zijn, maar dat de gemeente zeker bezig is met een plan voor de lange termijn. Een ander merkt op dat de gemeente als schuldeiser zelf onderdeel van het armoedeprobleem is. “Dat is helaas waar, maar wij als gemeente hebben hier de hulp van de landelijke overheid nodig. Wel proberen we schulden voor bewoners met diverse instrumenten zoveel mogelijk te beperken.”

Geen geld om te eten

Filmmaker Pim Giels drijfveer is kwetsbare mensen weer de kracht geven om de regie van hun leven in eigen hand te nemen. Hij weet professionals, inwoners en organisaties te verbinden en met documentaires in beweging te krijgen. Giels heeft twee hoofdrolspelers uit zijn documentaire uitgenodigd. Daarin belichtte hij vijf mensen die hij tweeënehalf jaar gevolgd heeft. Miranda Blom vertelt in het kort hoe ze na een scheiding in de shit is gekomen, maar ook hoe ze eruit kwam. “Ik had alleen een WIA-uitkering en ging terug bij mijn ouders wonen. Ik had drie kinderen te voeden, maar had een jaar lang geen geld om zelf fatsoenlijk te eten.” Ze legt uitgebreid uit hoe het systeem haar in de weg zat en dat ze op een bepaald moment geen uitweg meer zag. Via de Wsnp (Wettelijke schuldsanering natuurlijke personen) kon ze er uiteindelijk financieel weer bovenop komen. “In 2019 is mijn leven veranderd toen ik de opleiding Ervaringsdeskundige ging doen. Ik heb mijn diploma gehaald, werk nu als assistent-wooncoach, doe een opleiding Maatschappelijke Zorg, heb behang op de muur én ik heb elke dag te eten. Het gaat nu goed met me.”

Voedselbank

Ook het verhaal van John van Bruggen is aangrijpend: “Even heel kort: ik had een eigen zaak en werd opgelicht. Zo raakte ik in de financiële problemen, kwam in de schuldsanering en bij de voedselbank terecht.” Inmiddels werkt hij zelf al zeventien jaar bij de voedselbank. Begin dit jaar is hij een voedselbank voor buurtgenoten begonnen. Bedoeld voor mensen die niet in aanmerking komen voor de officiële voedselbank, omdat ze net iets te veel verdienen. Het eten dat overblijft van de officiële voedselbank stelt hij beschikbaar aan buurtbewoners. Zelf is hij ook nog steeds afhankelijk van de voedselbank. De verhalen maken indruk op de aanwezigen. Op de vraag wat beiden willen adviseren aan de mensen in de zaal zegt Van Bruggen: “Het probleem ligt vooral bij de overheid. Ik zie steeds meer werkenden in de problemen komen. Schulden zouden op nul gezet moeten worden of doorgeschoven. Een basisinkomen voor iedereen zou ook kunnen helpen.” Blom: “We moeten meer interesse tonen in elkaar. Vroeger liep je langs bij je burens en zat je zo een paar uur binnen te kletsen. Tegenwoordig moet je een paar weken van tevoren een afspraak maken. Ik wil dat mensen elkaar weer gaan zien en horen. Menselijk worden. Als ze vragen hoe het me gaat vraag ik of ze het serieus willen weten of een snel antwoord willen.”

Gemis van één contactpersoon

Een andere vraag gaat over wat hen wel en niet geholpen heeft. Blom: “Wat niet geholpen heeft, is het van het kastje naar de muur gestuurd worden. Als je in de shit zit, werken je hersenen ook minder. Je gaat geestelijk achteruit. Ook dat is wat armoede doet. Op een gegeven moment wist ik ook niet meer wie van welke instantie was. Ik miste die ene contactpersoon, een paraplu.” Ook over deurwaarders is ze niet te spreken. “Ze staan in je deuropening en komen niet eens binnen. Zo kan de hele buurt meegenieten. Ze beseffen niet dat ze zelf ook zomaar in een soortgelijke situatie kunnen belanden.” Van Bruggen valt bij: “Ze vragen alleen maar wat je nu kunt betalen om je schuld te verminderen. Nooit hoe het met je gaat of hoe het ontstaan is. Ik vind dat ze hierin een maatschappelijke taak zouden moeten hebben.”

Workshops

Na dit plenaire deel verzorgden docenten, sociaal ondernemers, ervaringsdeskundigen, professionals uit het sociaal domein en lectoren zeven verschillende workshops met als onderwerpen:

- 1: Werken aan bestaanszekerheid via waardevol betaald werk - werkenden met een onzeker en laag inkomen
- 2: Opnieuw leren leven - statushouders
- 3: Rotterdamse wijken onder de loep - mensen die het risico lopen op schulden
- 4: Toekomstkansen voor kinderen - kinderen en jongeren die in armoede opgroeien
- 5 Hoe te handelen bij complexe problematiek? - huishoudens met multiproblematiek
- 6: Gezondheid en meedoen in de stad - ouderen met een mobiliteitsprobleem
- 7: Kijk op geld - studenten met geldzorgen

Erbij willen horen

Ondergetekende sloot deels aan bij workshop 1 en 7. Mireille van den Berg (sociaal ondernemer) vertelt in workshop 1 over mensen die graag waardevol betaald werk zouden willen hebben, maar vaak de kans niet krijgen: “We hebben het hier over kwetsbare groepen. Het probleem is dat het hier vaak buitenlandse vrouwen betreft die de Nederlandse taal niet zo goed beheersen. Zij kunnen zich niet goed kenbaar maken. Communicatie is lastig.” Deze vrouwen (vaak met een bijstandsuitkering) blijken veelal over een of meerdere talenten te beschikken, maar kunnen die niet laten zien. Van den Berg:

“We organiseerden daarom laagdrempelige activiteiten in de wijk zodat zij wél hun talenten konden tonen. Deze vrouwen denken vaak dat ze niks kunnen. Ze leven in een isolement, omdat ze geen sociaal netwerk hebben en niet vaak buitenshuis komen. Ze willen echter graag deel uitmaken van de maatschappij. Zich gewaardeerd voelen. Erbij horen.”

Te hoge functie-eisen

In een tijd van veel vacatures in bijvoorbeeld de zorg en onderwijs komen ook deze vrouwen nog lastig aan een baan. “Dat komt door de hoge eisen die gesteld worden aan bepaalde functies. Meestal is de taaleis het probleem. Hoe goed moet je Nederlands wel niet zijn om te kunnen schoonmaken of mantelzorger te zijn? We praten vaak over deze mensen alsof het aan henzelf ligt.” Om deze vrouwen toch een kans op een betaalde baan te bieden heeft wil ze, eigenwijze pionier die ze is, een eigen detacheringsbureau binnen de zorg oprichten. “Het gaat om een grote groep vrouwen met veel levenservaring. Ze passen alleen niet binnen het vacatureplaatje.” Een reactie uit de groep: “Er zijn te veel regels in Nederland. We moeten niet zozeer kijken of mensen voldoen aan die regels, nee, welke doelen kunnen zij bereiken?” Conclusie uit deze workshop: er is zoveel arbeidspotentieel dat nog niet benut wordt.

Kijk op geld

Dat er ook steeds meer studenten in de financiële problemen raken is geen wonder. Alles wordt duurder dus ook voor hen. Hogeschool Rotterdam is met de gemeente Rotterdam het project Geldzorgen en studiesucces gestart. Tijdens deze workshop gingen Thijs de Back (docent Hogeschool Rotterdam) en Sylvia Derveld (Team Geldzaken, gemeente Rotterdam) samen met studenten aan de slag om inzicht te krijgen in hun persoonlijke financiële situatie. Hiervoor hadden ze drie fictieve, maar realistische casussen. Dan blijkt dat dit voor velen nog niet zo eenvoudig is. Hoeveel spendeer je per maand aan eten? Wat geef je uit aan telefonie? Aan streamingdiensten? Heb je kinderen? Woon je samen? Woon je in een huurhuis? Veel hangt af van je persoonlijke situatie. De Back concludeert: "Het is behoorlijk complex. Een maandelijks begroting en financiële foto (inkomsten en uitgaven op een rijtje zetten) kunnen de studenten zeker helpen."

Wie heb je nu beter in beeld?

In het laatste plenaire deel worden de opbrengsten uit de workshops met elkaar gedeeld. Daarbij gaat het vooral om het antwoord op de vraag welke mensen nu beter in beeld zijn waar het hun bestaanszekerheid betreft. Termen als waardering en kaderloosheid komen veelal terug in relatie tot deze onderbelichte groepen. Als social worker kun je, zeker van onderaf, veel betekenen voor mensen. Vanuit de workshop Rotterdamse wijken onder de loep was de vraag hoe je mensen bereikt voordat ze in de schulden komen. Conclusies hier: 'educate yourself' en 'armoede is meer dan alleen geld'. Vanuit de workshop over statushouders: de asielpcedure is vaak 'stilstand'. Deze mensen willen graag meedoen, maar kunnen niet meedoen. Uit de workshop Toekomstkansen voor kinderen: het is belangrijk om te weten wie het kind is, het verhaal erachter, zodat je ze van daaruit beter kunt ondersteunen. De workshop Huishoudens met multiproblematiek: goed in beeld hebben welk probleem het eerst aangepakt moet worden. Daarnaast is het belangrijk om als professional je 'ruimte te pakken'. Vanuit Gezondheid en meedoen in de stad: meer luisteren naar het achterliggende doel van de vraag de bewoner en van daaruit meer maatwerk bieden. Vanuit de zaal reageert een studente dat ze nu haar moeder beter in beeld heeft. Een andere reactie: "Blijf vooral de persoon zien in plaats van het ingewikkelde systeem."

Reflectie Mariëtte Lusse

Tot slot is het woord aan Mariëtte Lusse, lector Kinderarmoede bij Hogeschool Rotterdam. Zij reflecteert op deze ochtend: "De verhalen van de wethouder en van Miranda en John zijn goed binnen gekomen. En in de workshops kwamen veel doelgroepen aan bod. Dat geeft een mooi beeld van wat er speelt. Natuurlijk is veel al wel bekend, maar vandaag konden we verschillende mensen en situaties wel beter leren kennen. Voor alle situaties is vooral het stukje 'voorafgaand aan het handelen' heel belangrijk. Leer eerst de mensen en de situatie kennen! Ook goed signaleren mag meer aandacht krijgen, want daarna daarna kun je pas mensen ondersteunen en hen helpen de cirkel van armoede te doorbreken, bijvoorbeeld door het versterken van financiële zelfredzaamheid en veerkracht. Mariëtte vraagt ook aandacht voor studenten met geldzorgen. "Voor hen hebben we hulpverlening georganiseerd. Wie zijn collegegeld niet betaalt kan zomaar een deurwaarder aan de deur krijgen en mag zich niet opnieuw inschrijven voor het volgende studiejaar." Vanuit de gemeente vult Fransine Verhage

(projectleider Hulpteam Geldzaken) aan wat Rotterdam voor deze studenten kan betekenen: “Wij werken samen met Hogeschool Rotterdam en roepen studenten met geldzorgen op om contact met ons te zoeken. Er zijn diverse regelingen mogelijk. Maak hier alsjeblieft gebruik van.” Dus ben of ken je een student met geldzorgen, laat hen contact opnemen met de decanen of met Hulpteam Geldzaken (als studenten in Rotterdam wonen). Studenten van Hogeschool Rotterdam kunnen appen of bellen met Hamza Allaoui, 06 28 74 69 30 of Dylan Rozendaal, 06 28 27 19 97. Studenten uit Rotterdam van InHolland kunnen gebruik maken van het telefonisch spreekuur: 010 2672090 (werkdagen tussen 10:00 en 12:00) of mailen naar hulpteamgeldzaken@rotterdam.nl.

Het symposium is bedoeld om de groeiende groep die in armoede terechtkomt of dreigt te komen in beeld te krijgen. Dus aanwezigen konden ontdekken hoe deze groep gesignaleerd en ondersteund kunnen worden en ook op welke manier voorzien kan worden van juiste informatie of contacten waardoor gewerkt kan worden aan hun financiële gezondheid.

Met dank aan alle workshopsleiders: Annemarie Saat (House of Hope), Anne Kooiman en Hanneke Verbeek (Vluchtelingenwerk), Abeer Al-Rifai en Vaskem Temtemi (ervaringsdeskundige), Gerda Huijssen (Brede Raad 010), Fransine Verhage en Sylvia Derveld (Hulpteam Geldzaken), Mireille van den Berg (sociaal ondernemer), David ter Avest en Jaap van den Bosch (Hogeschool InHolland), Anne Frederiks, Mariëtte Lusse, Paul van der Aa, Raphael Dollart en Thijs de Back (Hogeschool Rotterdam).

